

WELDADIGHEIDSZEGELS ZOMER 1954

Waarde	Toeslag	Kleur
2 cent	3 cent	blauw
5 cent	3 cent	sepia
7 cent	5 cent	rood
10 cent	5 cent	groen
25 cent	8 cent	paarsrood

Zomerzegels 1954

VOORSTELLING

Op alle zegels de naam van de geportretteerde en aanduiding van hun leefjaren.
Onderaan de zegels de landsnaam en aanduiding van waarde en toeslag.

- 2 cent: Martinus Nijhoff, dichter (1894-1953)
- 5 cent: Willem Pijper, componist (1894-1945)
- 7 cent: Hendrik Petrus Berlage, architect (1856-1934)
- 10 cent: Johan Huizinga, historicus (1872-1945)
- 25 cent: Vincent van Gogh, schilder (1853-1890)

HISTORISCHE ACHTERGRONDEN

Op 11 oktober 1952, in een bespreking tussen Directeur-Generaal L. Neher en Hoofd-directeur Posterijen F.A. Hofman naar aanleiding van de proeven van de Kinderzegels 1952, kwam naar voren dat Neher wel weer eens afbeeldingen van “grote mannen” op de Zomerzegels wilde.

Op 14 juli 1953 werd door de voorzitter van het Comité voor de Zomerzegels, mr W.F. Schokking, tevens lid van de Raad van State, de Stichting “Comité voor de Zomerpostzegels” opgericht, waarna op 27 oktober 1953 een Koninklijk Besluit afkwam (KB 27 oktober 1953, Staatsblad nr. 503, over de uitgifte van bijzondere postzegels [Zomerzegels]), waarin werd geregeld dat de opbrengst van de Zomerpostzegels voortaan ter beschikking zou worden gesteld van de in juli opgerichte Stichting. Als voorwaarde werd gesteld dat de Stichting voor 1 september van een bepaald jaar een voorstel zou doen omtrent de verdeling van de netto-opbrengst van de Zomerzegels van het daarop volgende jaar. De verdeling van de opbrengst van de Zomerzegels bleef overigens goedkeuring van drie departementen vereisen (Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, Sociale Zaken en Volksgezondheid en Maatschappelijk Werk). De afdeling “Financieel-Economische Volksgezondheidsaangelegenheden” van het Departement van Sociale Zaken en Volksgezondheid zou toezicht houden op de gang van zaken. De Centrale Propagandacommissie en de vooroorlogse interdepartementale commissie werden opgeheven. De Zomerzegels van 1954 zouden de eerste worden die onder auspiciën van de nieuwe stichting werden uitgegeven.

In mei 1953 had Aesthetisch Adviseur van PTT Christiaan de Moor geprobeerd bij de honderdste geboortedag van Vincent van Gogh een complete serie zegels aan deze schilder te wijden, maar Directeur-Generaal Neher voelde daar niet voor, omdat dat *“te veel Nederlandse reclame”* zou betekenen. Wel stemde hij ermee in een van de Zomerzegels van 1954 aan Van Gogh te wijden in het kader van een serie beroemde mannen. Daarmee werd de serie portretten op de Zomerzegels 1954 een feit, waarbij Van Gogh op de hoogste waarde (de zegel voor het buitenlandtarief) zou worden afgebeeld. Volgens De Moor was de toepassing van rasterdiepdruk voor de *“bloemen”* zomerseries van 1952 en 1953 zo goed geslaagd dat hij besloot ook de Zomerzegels van 1954 in deze druktechniek te laten uitvoeren. Zo ontstond een serie die in zekere zin een vervolg was op de Zomerzegels uit de jaren 1935-1941 en 1947, waarop eveneens portretten van beroemde Nederlanders waren te zien.

1935

1936

1937

1

9

3

8

1

9

3

9

1

9

4

0

1

9

4

1

1

9

4

7

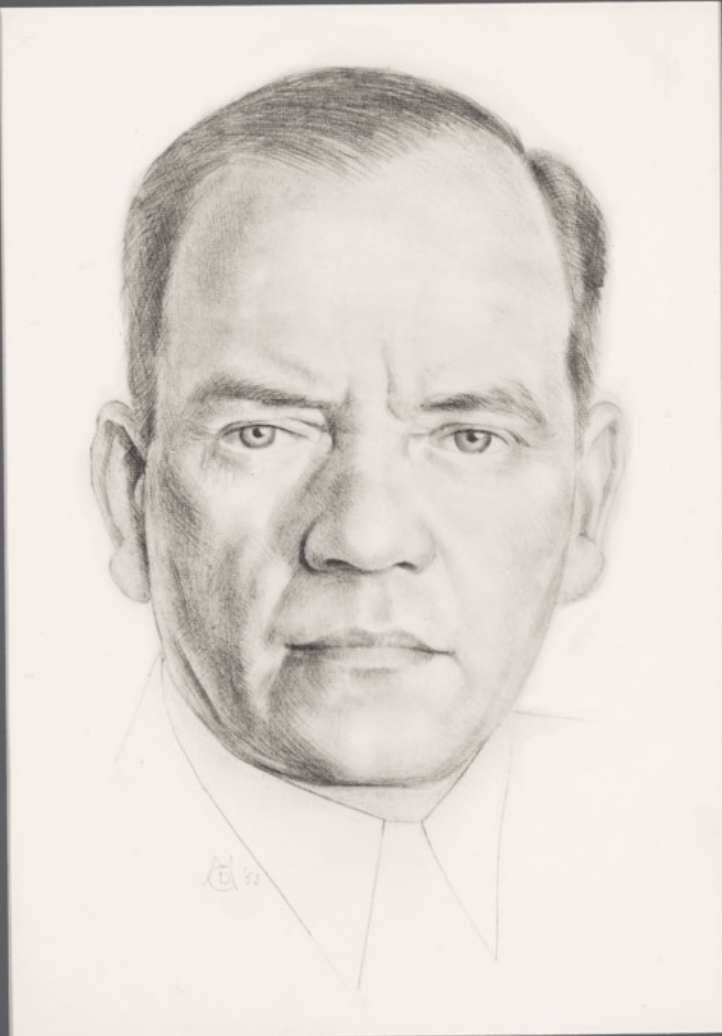

ONTWERP EN VORMGEVING

Vanaf het begin had De Moor het plan om, behalve Van Gogh, personen af te beelden *“van wie het cultureel belang in onze tijd nog duidelijk voelbaar is ... en die in de eerste helft van deze eeuw op de geestelijke groei van ons land grote invloed hebben uitgeoefend.”* Daarbij diende, volgens De Moor, aan de kleur zodanig aandacht worden besteed dat de serie portretten voor zowel leek als insider aantrekkelijk zou zijn. In nauwe samenspraak met dr Neher werden in maart 1953, behalve Vincent van Gogh de architect H.P. Berlage, de dichter Martinus Nijhoff, de componist Willem Pijper en de schrijver Louis Couperus geselecteerd. In augustus 1953 waren daar Huizinga, Lorentz en Kamerlingh Onnes bijgekomen. Hierbij speelde een rol dat 1953 voor Lorentz, Kamerlingh Onnes, tezamen met Van Gogh het honderdste geboortejaar zou zijn. Alle drie waren reeds op een zegel vereeuwigd, waardoor de eerste twee [Lorentz, Kamerlingh Onnes] als beeldenaar werden afgewezen. Tevens was inmiddels besloten om niet de letterkundige Couperus, maar de geschiedkundige Huizinga af te beelden, wiens zegel aanvankelijk door Van der Vossen zou worden ontworpen.

Tekst en waarde-aanduidingen zou P.J.J. van Trigt voor zijn rekening nemen, de vaste kracht van de Aesthetische Dienst voor dit soort werk.

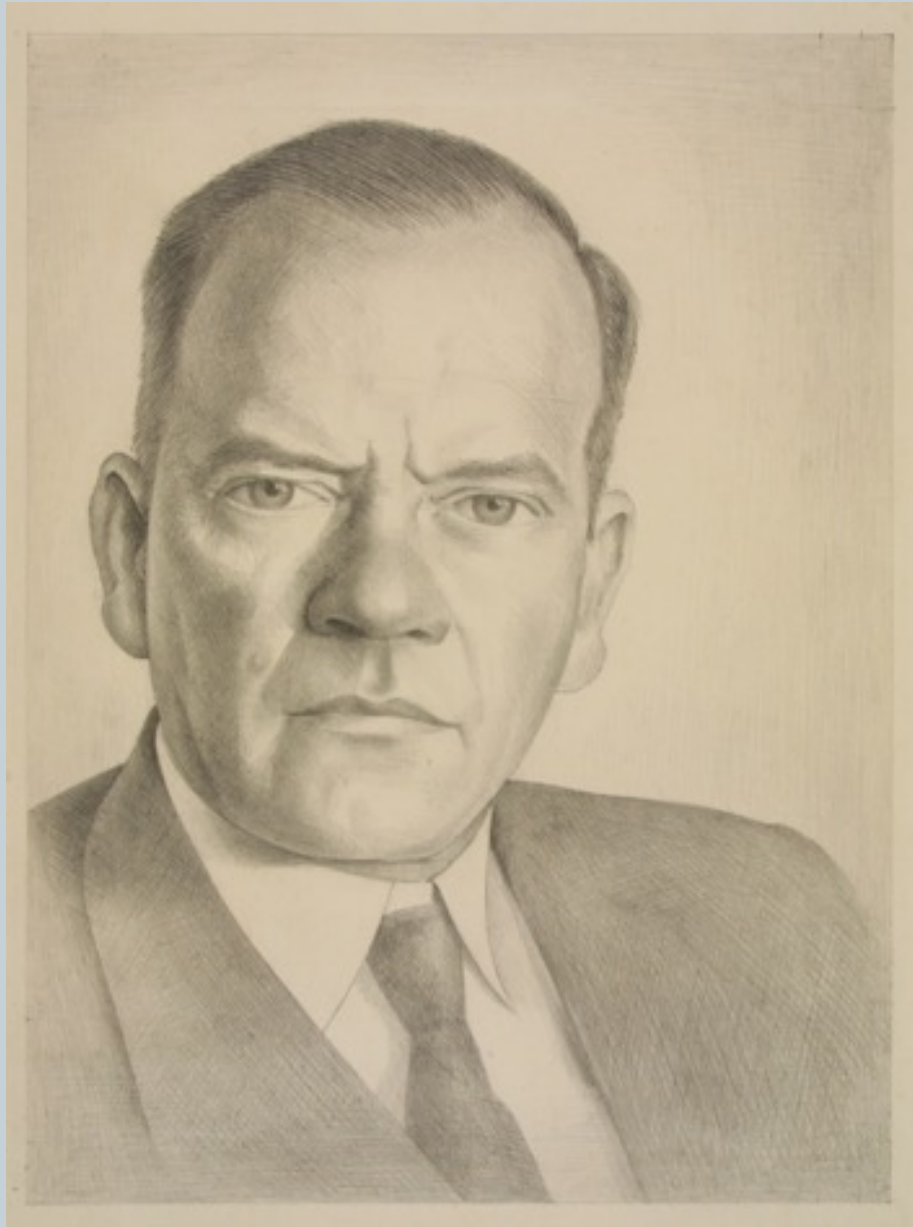
Met uitzondering van de zegel met Van Gogh, waarvoor een zelfportret werd gebruikt, werden alle ontwerpen vervaardigd naar foto's.

De Moor besloot dat alle vijf zegels door een aparte kunstenaar zouden worden ontworpen, waarbij hij zelf de 2 cent zegel met de afbeelding van zijn vriend Martinus Nijhoff voor zijn rekening nam.

Uitgangspunt voor De Moor was een tekening die hijzelf had gemaakt van Nijhoff.

Na een compositieschetsje op postzegelformaat, maakte De Moor een nieuwe tekening, die hij op 22 oktober 1953 in eerste versie gereed had.

Compositieschetsje
op postzegelformaat

Dit ontwerp zou als model dienen
voor de andere vier ontwerpers.

De andere vier ontwerpers, Rein Draijer, Edgar Fernhout, Sierk Schröder en André van der Vossen. Alle vier kunstenaars die al eerder postzegels hadden ontworpen.

Onderling spraken ze af wie welke persoon voor zijn rekening zou nemen.

Christiaan N. E. de Moor, (2 cent) Martinus Nijhoff, dichter (1894-1953)

André van der Vossen, (5 cent) Willem Pijper, componist (1894-1945)

Edgar Fernhout, (7 cent) Hendrik Petrus Berlage, architect (1856-1934)

Sierk Schröder, (10 cent) Johan Huizinga, historicus (1872-1945)

Rein J. Draijer, (25 cent) Vincent van Gogh, schilder (1853-1890)

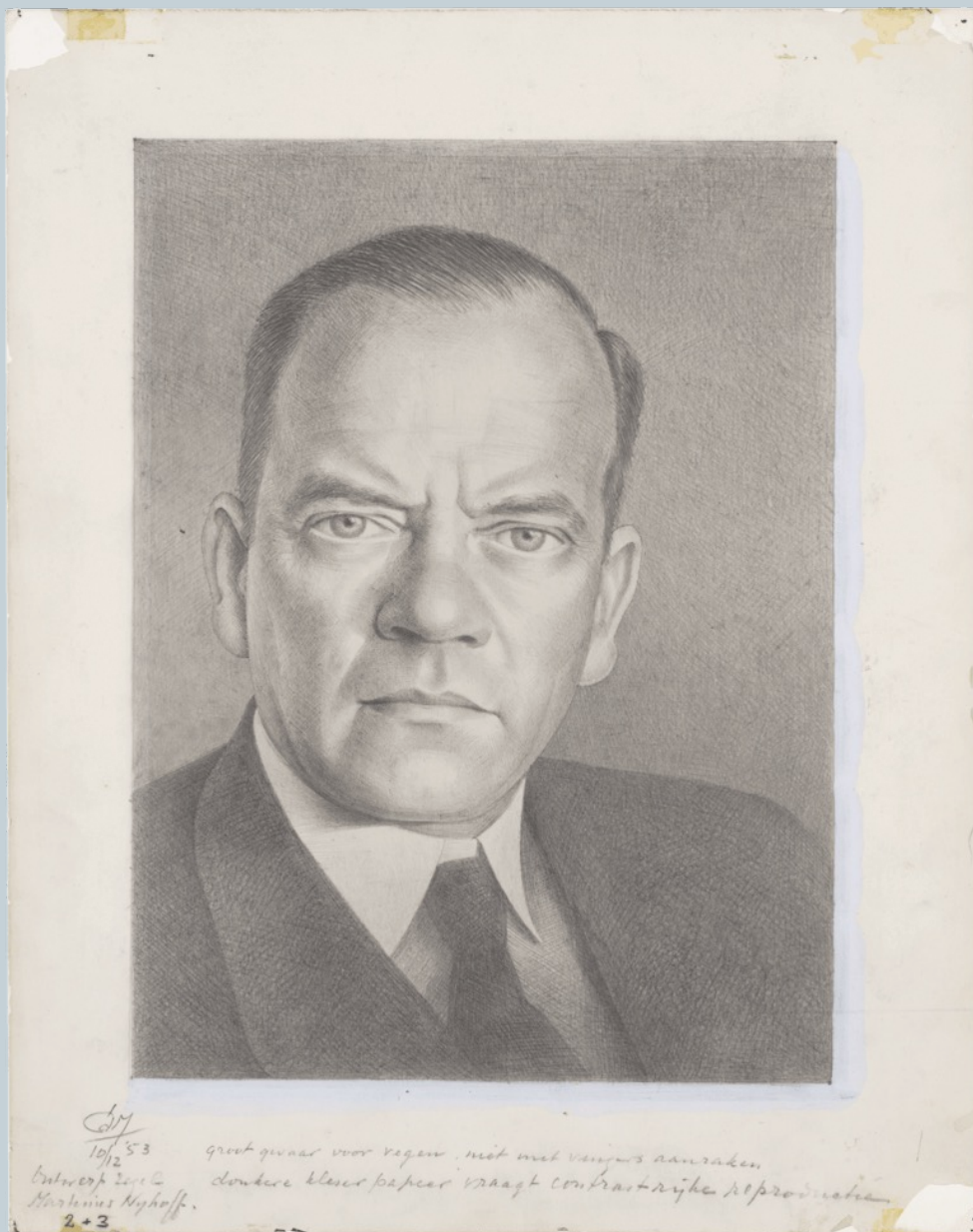
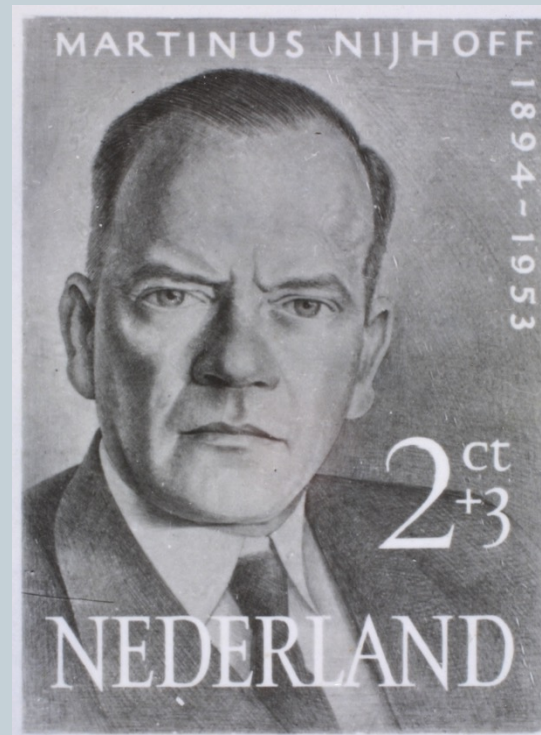
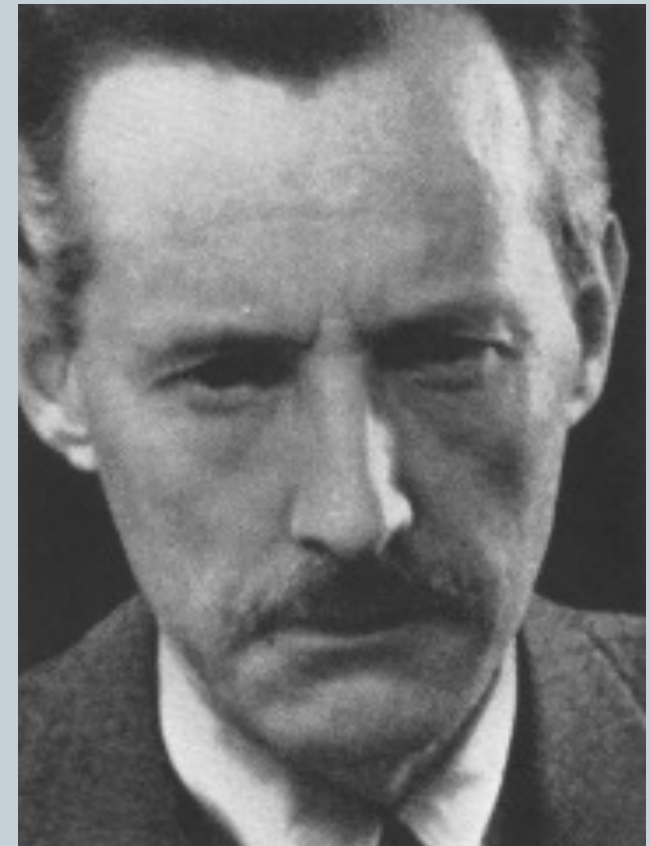

Foto van het ontwerp bewerkt de Chr. de Moor. Het resultaat was de finale ontwerp voor de 2 cent, waarop Van Trigt de tekst zou aanbrengen.

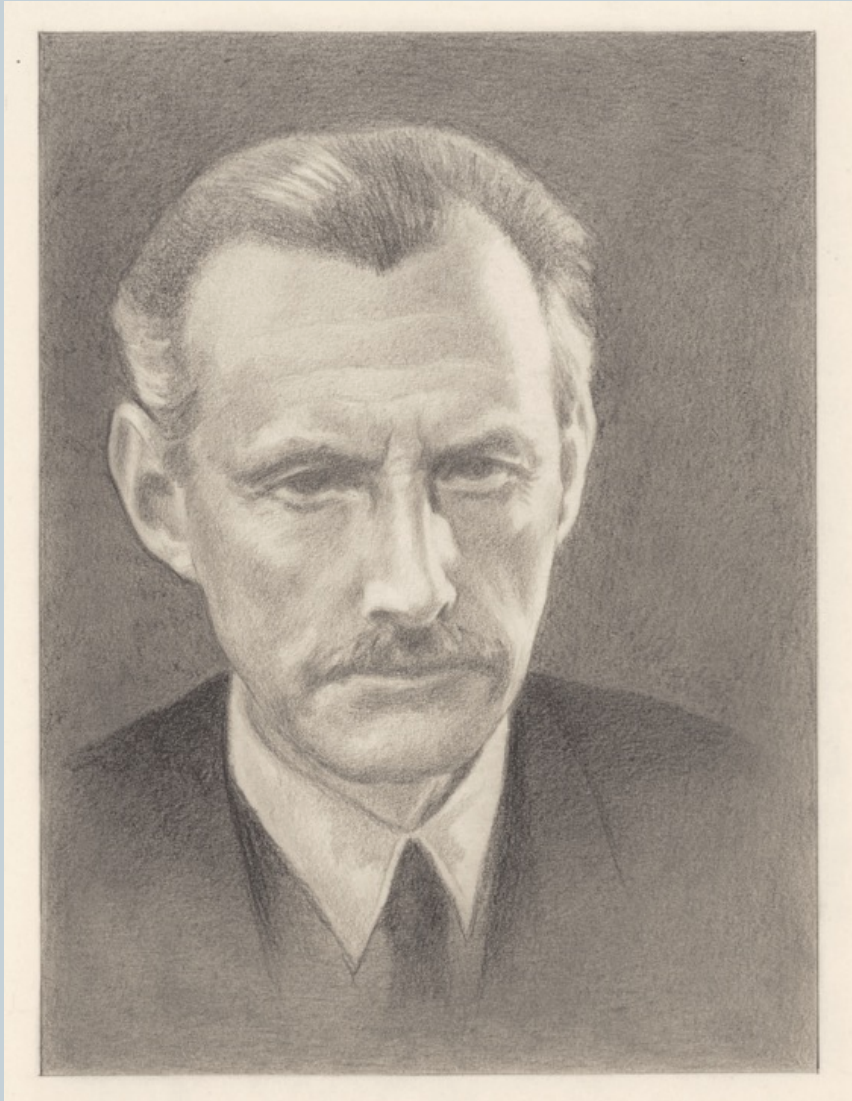
Gekozen ontwerp

Van Willem Pijper was geen goed portret voorhanden, zodat diens executeur-testamentair om een foto werd gevraagd. Hoewel deze foto niet de “monumentale” eigenschappen bezat die hem geschikt maakte voor omwerking tot postzegel, moest Van der Vossen zich toch met deze opname behelpen. Van de foto van Pijper werden een groot aantal afdrukjes gemaakt waarop Van der Vossen de plaats van de tekst uit probeerde.

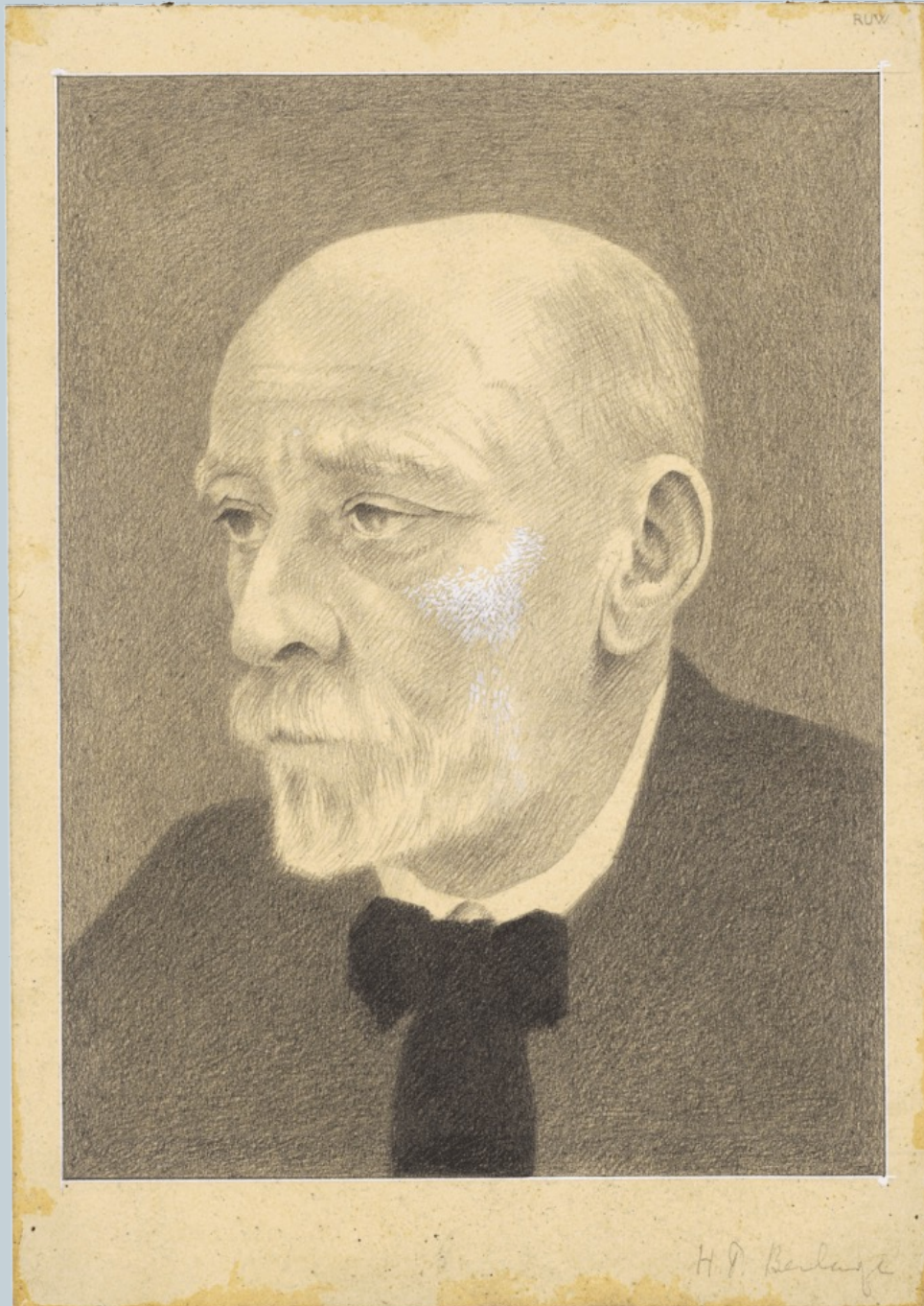

Zeven fotoafdrukken van W. Pijper waarop Van der Vossen de tekst in diverse standen plaatste.

Voor het ontwerp van de zegel maakte Van der Vossen een aparte tekening en voor Van Trigt een schetsje met de uiteindelijke compositie van de letters en cijfers.

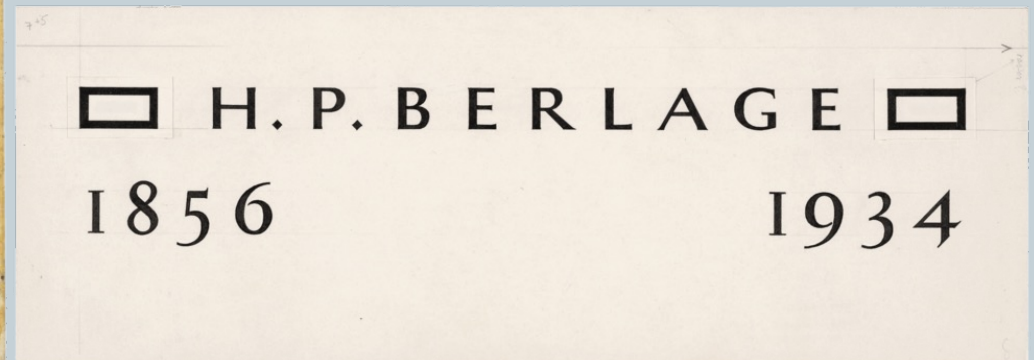

Edgar Fernhout was zeer ingenomen met de opdracht Berlage te tekenen.

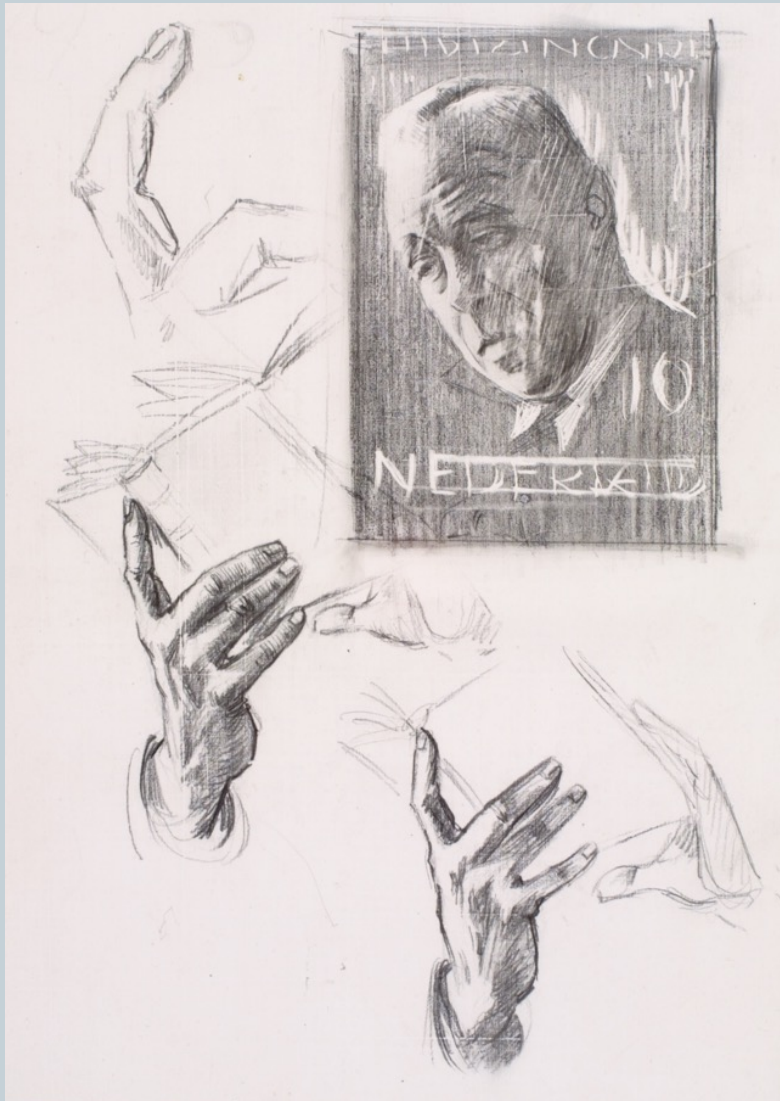

Zijn grootvader Jan Toorop had met Berlage samengewerkt bij de bouw en inrichting van het Amsterdamse beursgebouw. Daarnaast voelde Fernhout zich aangetrokken door de overeenkomst tussen het werk van de architect en dat van de postzegelontwerper, namelijk de sterke gebondenheid aan de strenge eisen van de vorm.

Wat betreft de plaatsing van de tekst was de (korte) naam van Berlage een probleem, zodat links en rechts een ornamentje werd aangebracht en de jaartallen links en rechts werden geplaatst.

Ook van Huizinga was aanvankelijk geen goed portret voorhanden. Er bestaat een aantal voorstudies van Schröder, waarin hij Huizinga afbeeldt met een boek in zijn handen, waarschijnlijk gebaseerd op een schilderij van door H.H. Kamerlingh Onnes in het Academiegebouw in Leiden, vervaardigd in 1952 naar een eerdere tekening dezelfde kunstenaar.

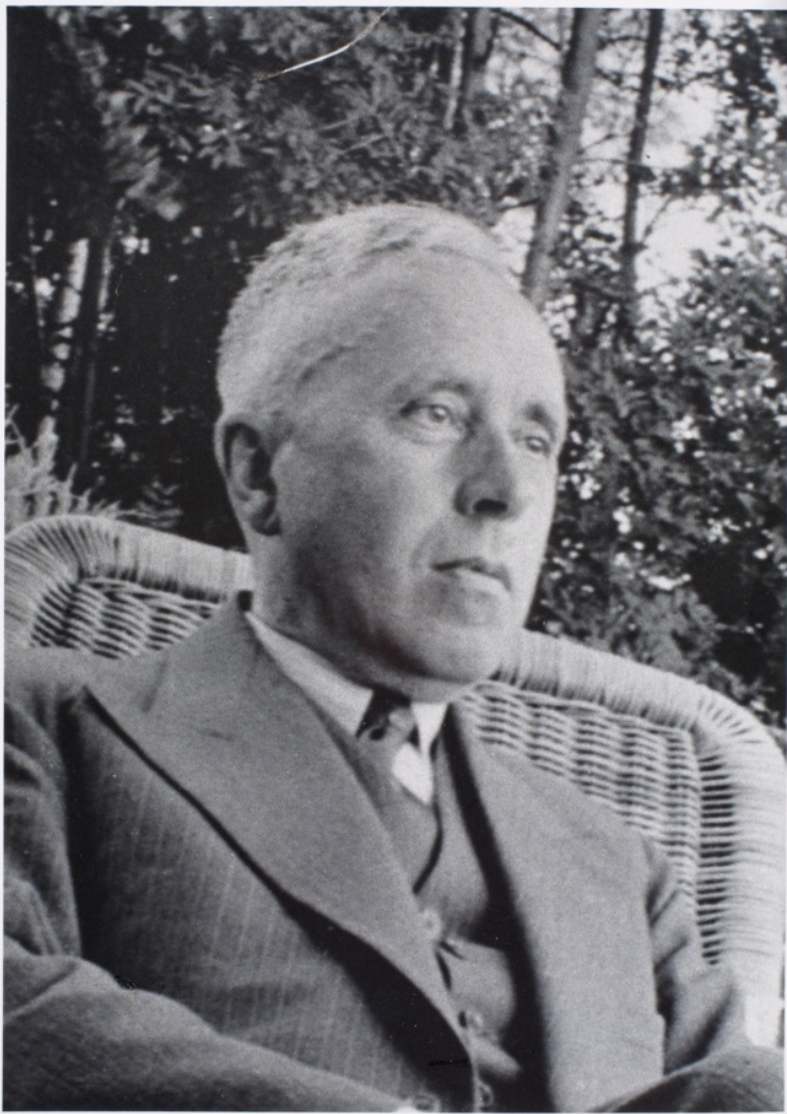

Uit archiefstukken blijkt dat mevrouw A. Huizinga-Schölvinc te Leiden, de weduwe van Huizinga, vier foto's en een portrettekening van Huizinga aan de Aesthetisch Adviseur heeft opgezonden "ter vervaardiging van de zomerzegel". Sierk Schröder werkte eerst een van de foto's uit tot een tekening, waarvoor hij ook de compositie vervaardigde.

Compositie voor het ontwerp van de zegel.

Blijkbaar viel deze afbeelding toch niet in de smaak, want uiteindelijk maakte Schröder van een andere foto een nieuw ontwerp, die uiteindelijk voor de 10 cent Zomerzegel werd gebruikt.

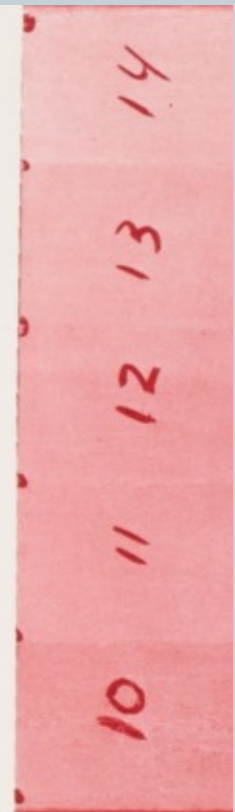

Voor dit ontwerp werd wederom een compositie gemaakt, waarbij nog werd overwogen de kop gespiegeld weer te geven.

Proeven waarbij Huizinga gespiegeld weergegeven werd vergeleken met de oorspronkelijke compositie.

Voordeel van de gespiegelde compositie was dat de waarde-aanduiding naar rechtsonder kon worden verplaatst, zoals bij de rest van de serie. Men gaf toch de voorkeur aan de plaatsing links, in afwijking van de andere zegels.

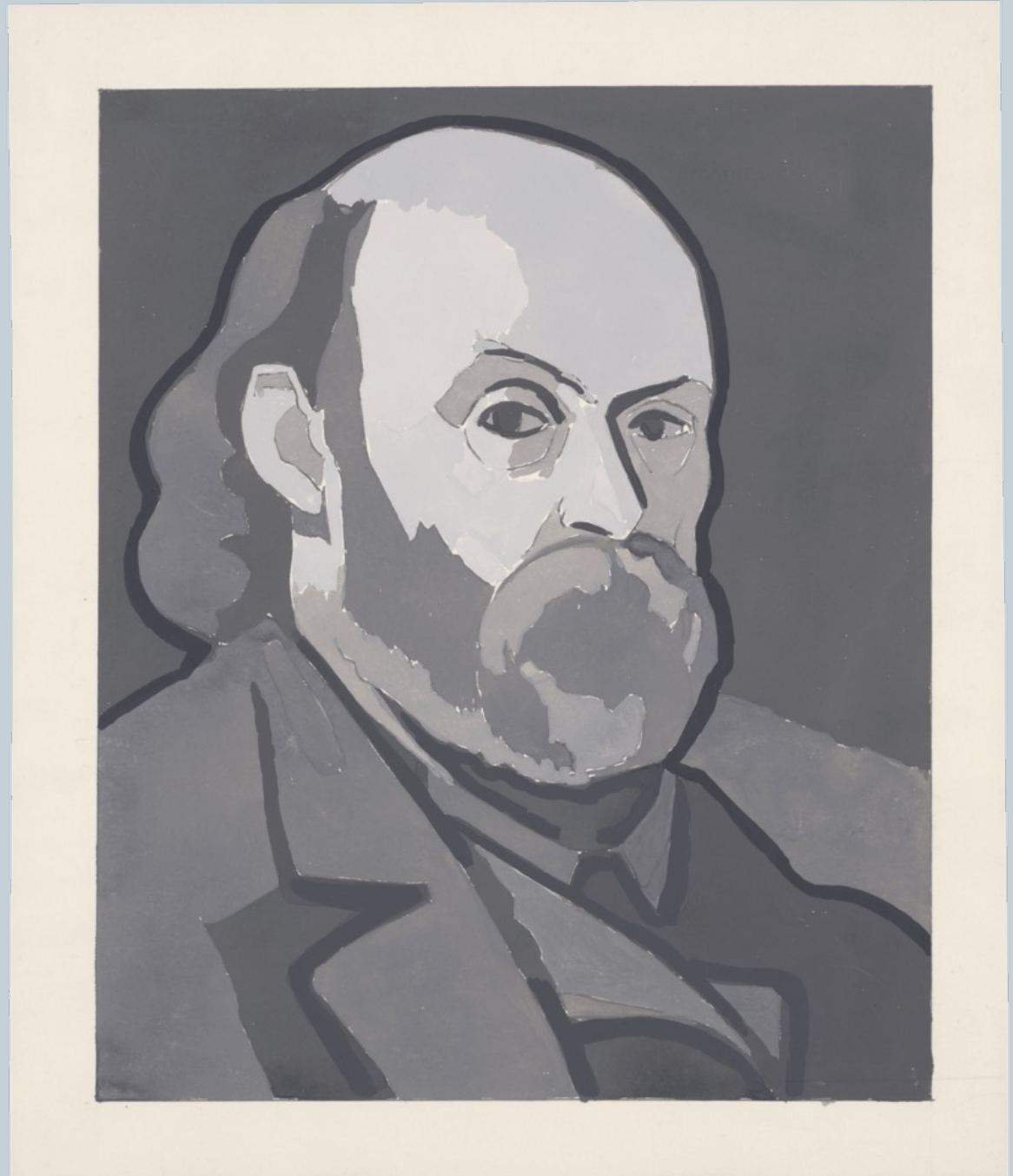

Let op dat de waardecijfers in de 10 cent zegel is rechtsonder zijn geplaatst.
In de uiteindelijke serie zou bij deze zegel de waarde-aanduiding als enige linksonder worden weergegeven.

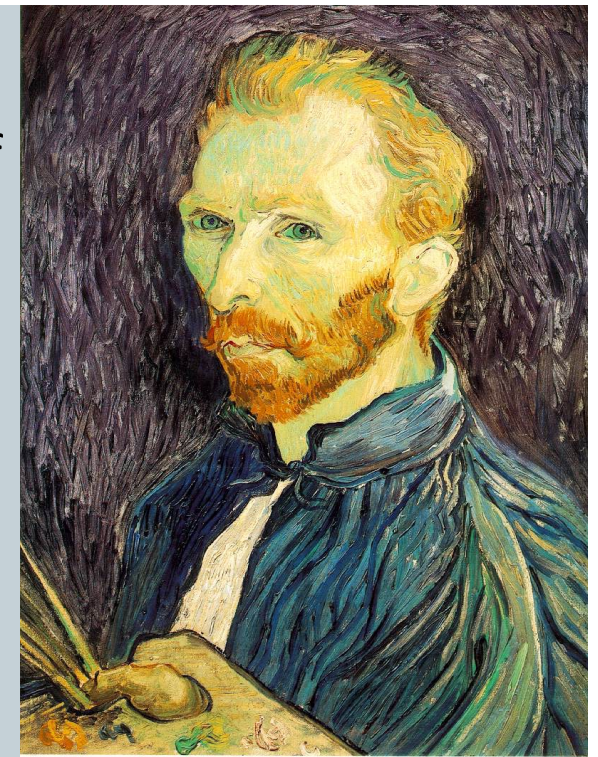
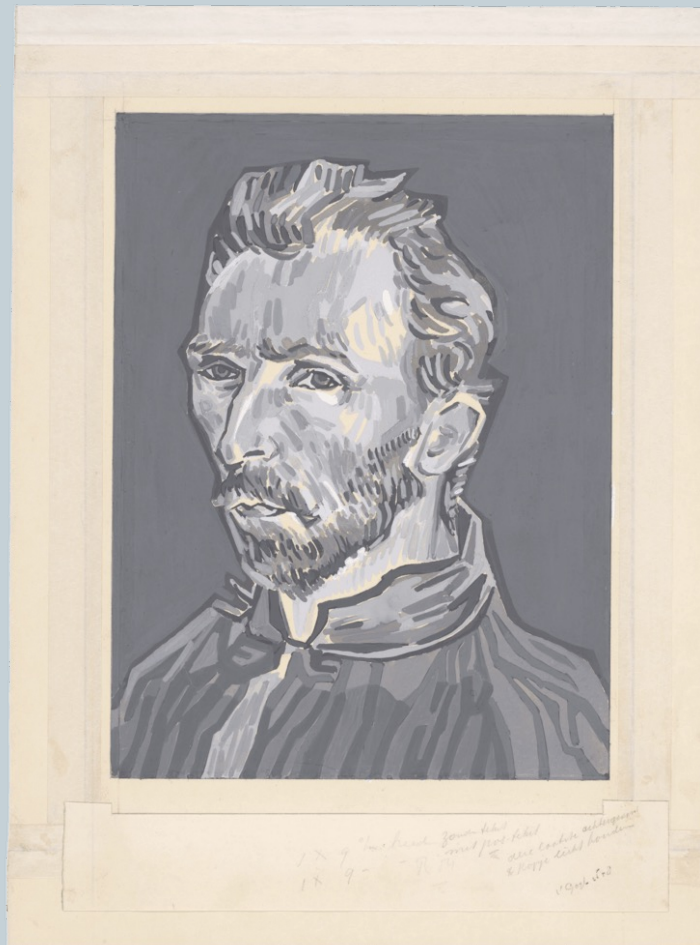
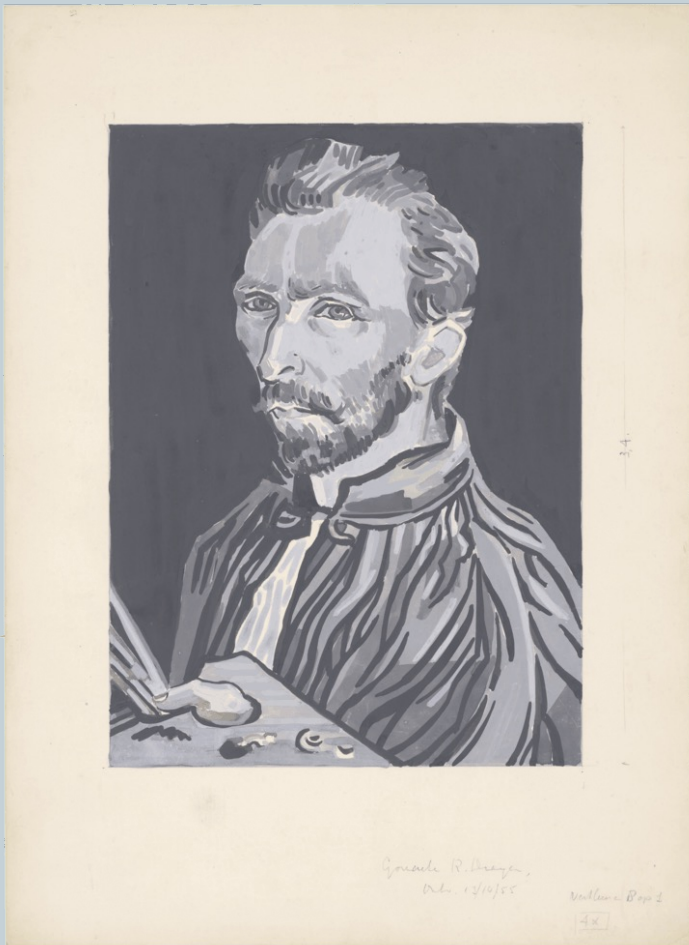
Alternatief ontwerp van de ontwerper Rein J. Draijer voor de zomerpostzegels 1954.

Schilder Vincent van Gogh
1853 – 1890.

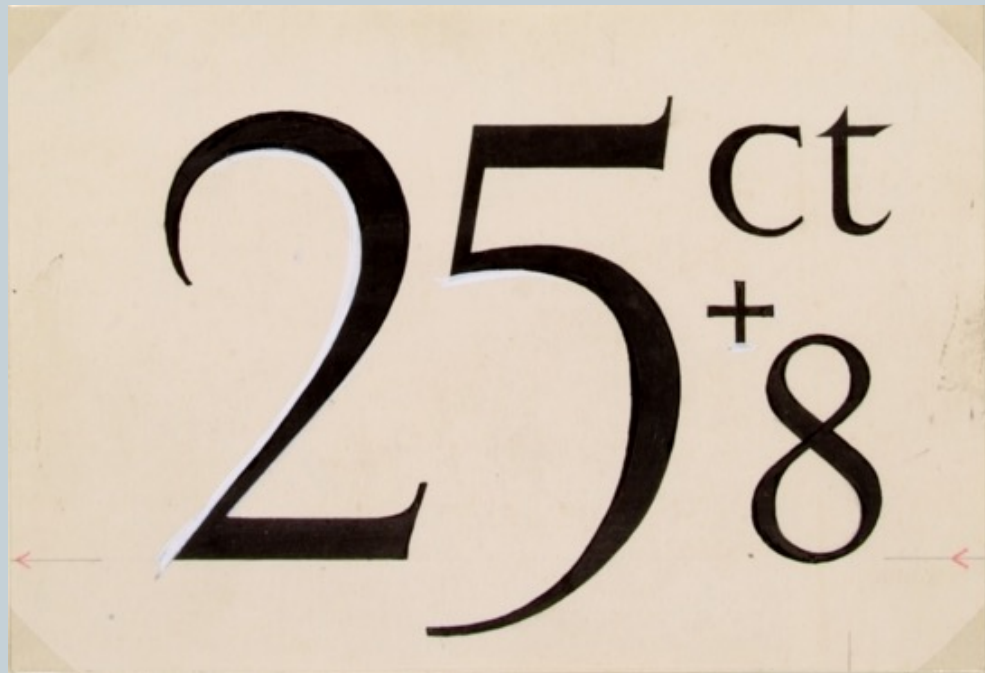

Objectnr.60411

Rein Draijer had het nog het minst moeilijk omdat hij uit kon gaan van een zelfportret van de schilder, waarin Van Gogh zelf al de persoonlijkheid en vormgeving door zijn penseelvoering had bepaald.

Het probleem was wel om het penseel van Van Gogh in de verkleining een kans te geven (links) en tegelijkertijd de zegel aan de rest van de serie aan te passen (rechts).

De tekst en waardecijfers zijn verzorgd door P.J.J. van Trigt

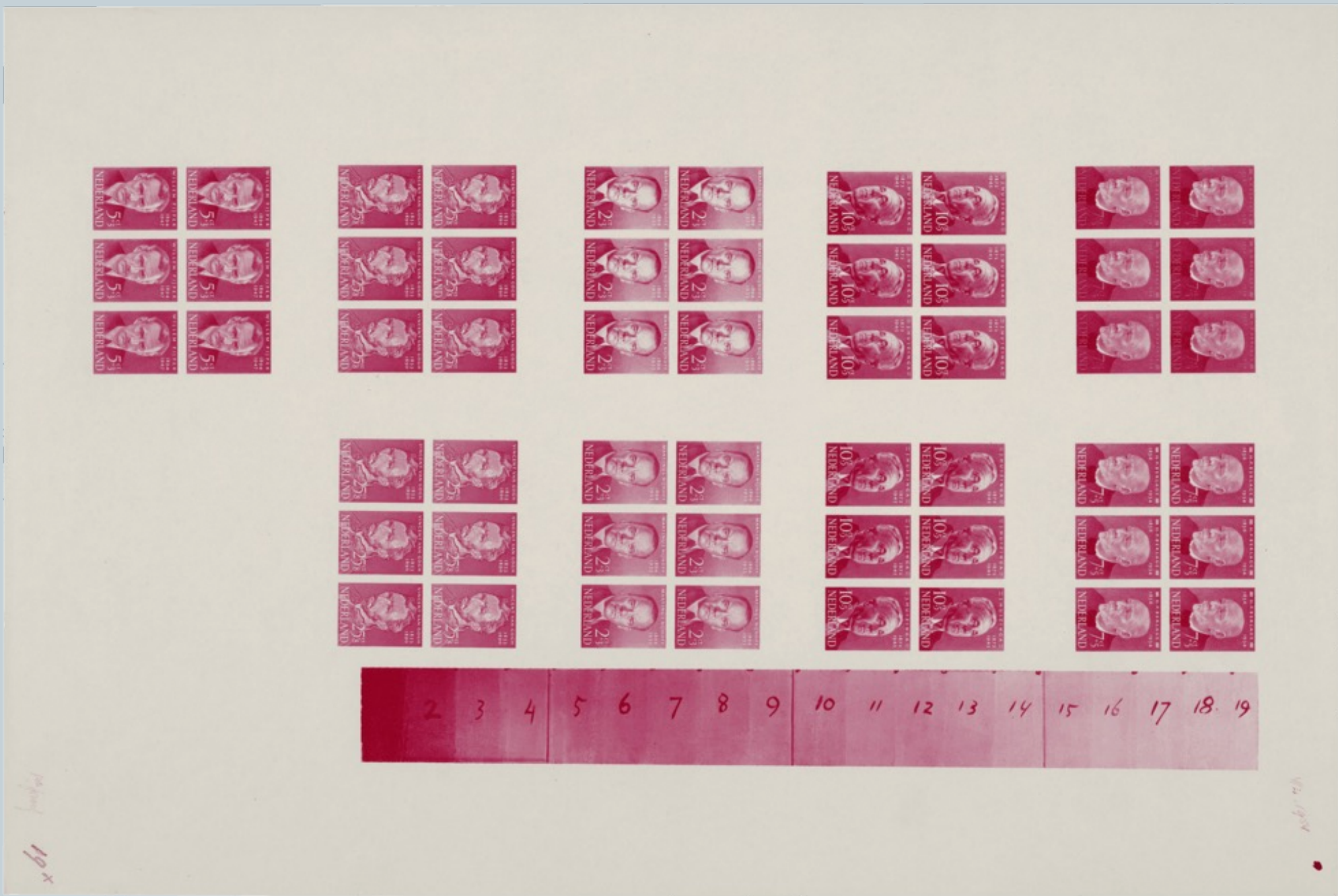
Op 16 december waren de ontwerpen Van Gogh, Nijhoff, Berlage en Pijper gereed, maar Schröder moest op dat moment nog beginnen. Op 31 december 1953 had ook Sierk Schröder zijn ontwerp gereed en na enkele wijzigingen in de plaatsing van de waardecijfers en de jaartallen konden de zegels in productie worden genomen.

Het honorarium van de kunstenaars bedroeg f 700 per persoon. De Moor en Van Trigt kregen geen honorarium, aangezien ze beiden in dienst van PTT waren. De Moor had zichzelf wel voorgedragen voor een honorarium, maar de Hoofddirecteur Posterijen, na overleg met de Directeur-Generaal, ging daar niet op in.

De Moor wilde voor de zegels gebruikmaken van zogenaamd gecoucheerd papier, zoals dat ook voor Zwitserse zegels door drukkerij Courvoisier met succes werd toegepast. De Zwitsers wilden dit papier echter niet leveren, zodat met Engels gecoucheerd papier moest worden volstaan. Over het gecoucheerd papier was Christiaan de Moor zo tevreden dat hij aan de Hoofddirecteur der Posterijen toestemming vroeg voortaan dit papier voor alle bijzondere zegels te mogen gebruiken. De Hoofddirecteur Posterijen ging ermee akkoord voor de volgende twee bijzondere emissies gecoucheerd papier te gebruiken.

Kleurproef -19- voor Zomerpostzegels Nederland 1954

Objectnr. 60419

16/3 '54

naar
afgehandeld

Algemeen: fond moet bij alle zegels strakker
Hoff: nieuw jaat in schaduwzijde
Berlage: vierkantjes iets dunner
Huijzinga: waardcijfer kleiner: zie foto.
Verdrag accoord *[initials]*

65100

Rechts onder:
18 / 3 - '54 Hr. Hofman gaat accoord dat op deze
basis het drukken van oplaag zal plaats hebben.

18 / 3 - '54
Hr. Hofman gaat
accoord dat op deze
basis het drukken
van oplaag zal plaats
hebben. *[initials]*

DE GOEDGEKEURDE ZEGELS

Waarde	Goedgekeurd	Afgegeven
2 cent	24-04-1954	24-04-1954
5 cent	24-04-1954	24-04-1954
7 cent	24-04-1954	24-04-1954
10 cent	24-04-1954	24-04-1954
25 cent	24-04-1954	24-04-1954

POSTMUSEUM

Goedgekeurd voor afdrucken
op *24* April 1954 door de
Directeur-Generaal der PTT.

's-Gravenhage, *24* April 1954.
De Hoofddirecteur der Posterijen,

Kapman

Objectnr. 60421

POSTMUSEUM

Goedgekeurd voor afdrucken
op *24* April 1954 door de
Directeur-Generaal der PTT.

's-Gravenhage, *24* April 1954.
De Hoofddirecteur der Posterijen,

Kapman

Objectnr. 60422

POSTMUSEUM

Goedgekeurd voor afdrucken
op *24* April 1954 door de
Directeur-Generaal der PTT.

's-Gravenhage, *24* April 1954.
De Hoofddirecteur der Posterijen,

Kapona

POSTMUSEUM

Goedgekeurd voor afdrucken
op *24* April 1954 door de
Directeur-Generaal der PTT.

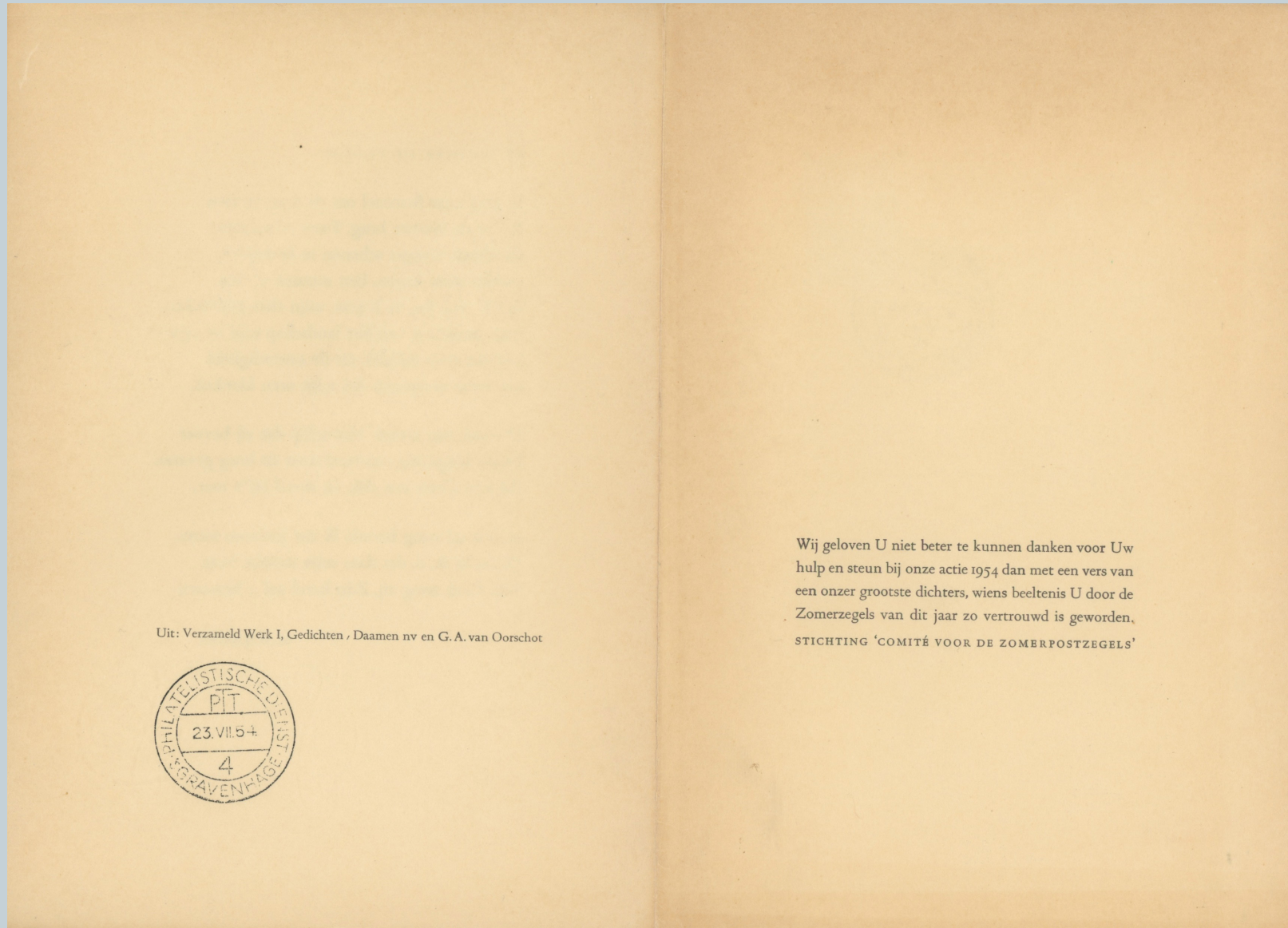
's-Gravenhage, *24* April 1954.
De Hoofddirecteur der Posterijen,

Kapona

GEBRUIKSGESCHIEDENIS

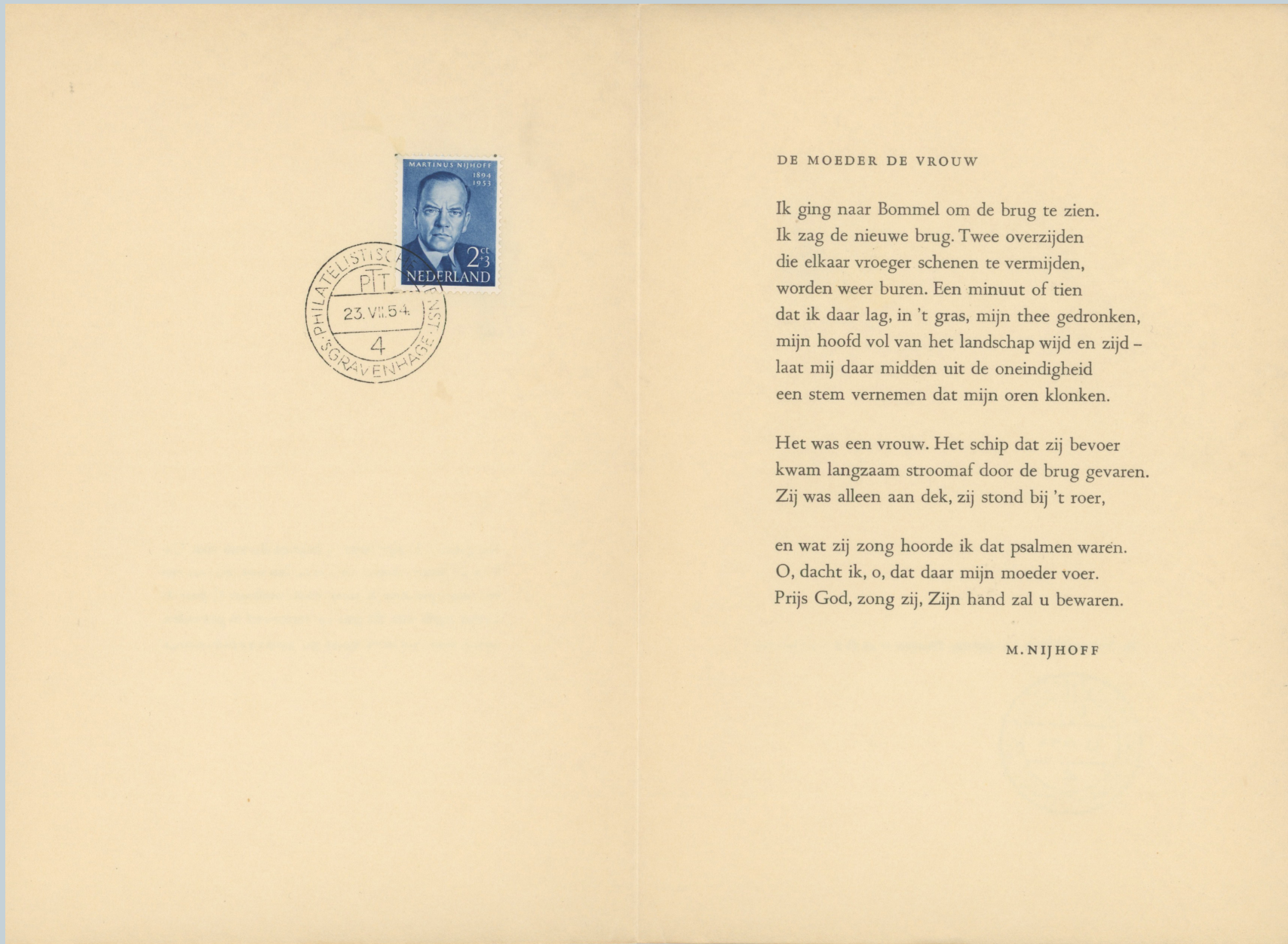
Affiche voor de Zomerzegels,
ontworpen door Jan van Heel

Wij geloven U niet beter te kunnen danken voor Uw hulp en steun bij onze actie 1954 dan met een vers van een onzer grootste dichters, wiens beeltenis U door de Zomerzegels van dit jaar zo vertrouwd is geworden.

STICHTING 'COMITÉ VOOR DE ZOMERPOSTZEGELS'

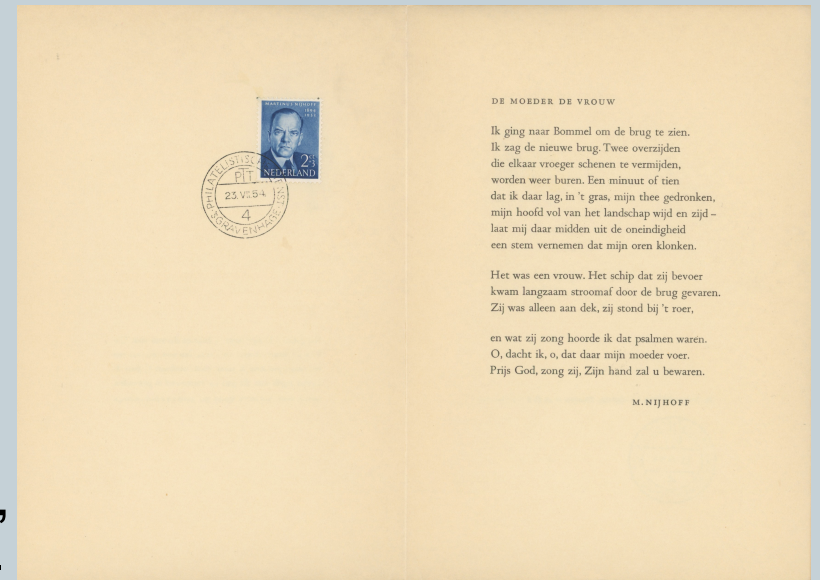
DE MOEDER DE VROUW

Ik ging naar Bommel om de brug te zien.
Ik zag de nieuwe brug. Twee overzijden
die elkaar vroeger schenen te vermijden,
worden weer burenen. Een minuut of tien
dat ik daar lag, in 't gras, mijn thee gedronken,
mijn hoofd vol van het landschap wijd en zijd -
laat mij daar midden uit de oneindigheid
een stem vernemen dat mijn oren klonken.

Het was een vrouw. Het schip dat zij bevoer
kwam langzaam stroomaf door de brug gevaren.
Zij was alleen aan dek, zij stond bij 't roer,

en wat zij zong hoorde ik dat psalmen waren.
O, dacht ik, o, dat daar mijn moeder voer.
Prijs God, zong zij, Zijn hand zal u bewaren.

M. NIJHOFF

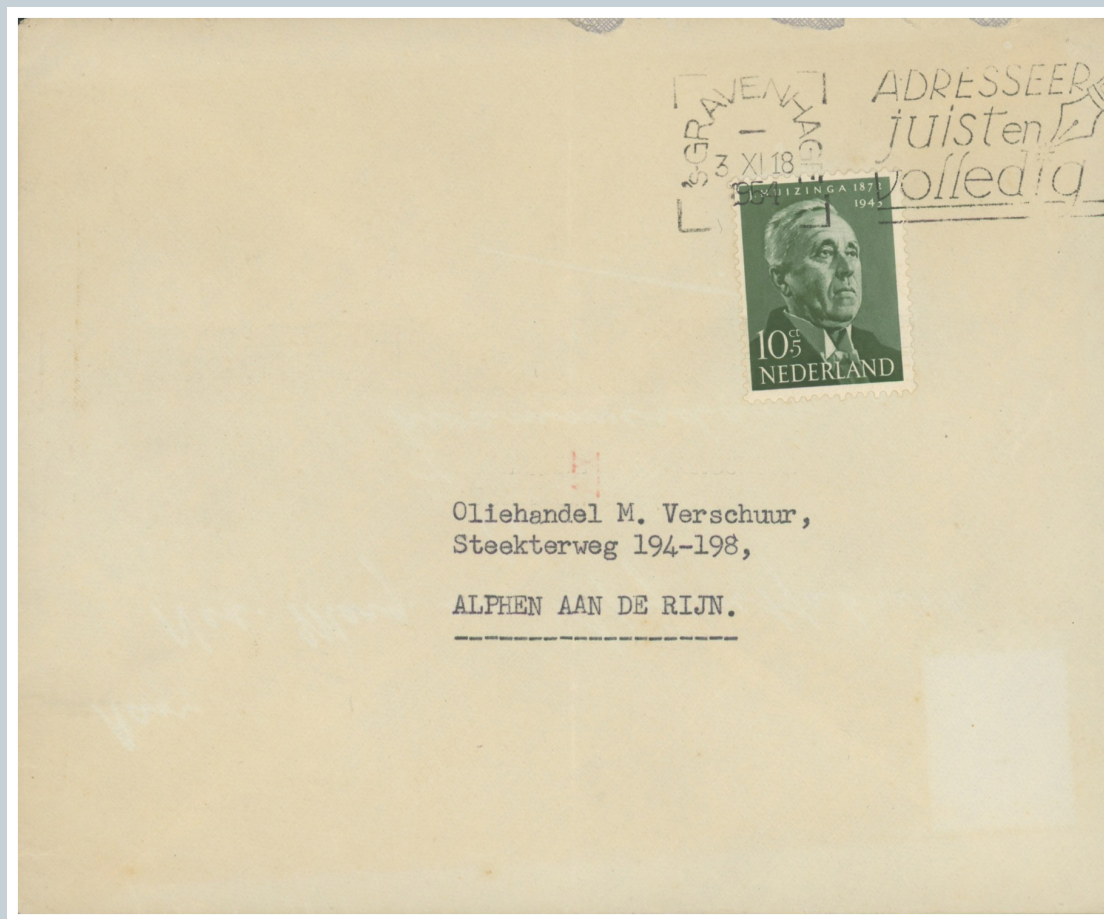

De zegels werden uitgegeven van 1 mei t/m 30 juni 1954 en waren geldig t/m 31 december 1955.

Eerste-dagenveloppe naar de U.S.A. Het kartonnetje ter versteviging in de enveloppe bracht het gewicht tussen de 5 en 10 gram. Voor luchtpostverzending moest, naast de 25 cent buitenland port, 2 x 20 cent aan luchtrecht worden betaald, zodat met een serie Zomerzegels te weinig was geplakt (16 cent). Het tekort aan luchtrecht werd niet verdubbeld, maar zonder verhoging bij de geadresseerde geïnd. De 16 Nederlandse cent werd vertaald tot 26 centimen en in Amerika herleid tot 9 dollarcent.

De 2 cent was bestemd voor binnenlands drukwerk
de 5 cent voor buitenlands drukwerk
de 7 cent voor interlokale briefkaarten of lokale brieven
de 10 cent was voor interlokale brieven
de 25 cent voor brieven naar het buitenland

Het meest voorkomende port was 10 cent voor interlokale brieven. De Huizinga zegel is dus het meest gebruikt op brieven, zoals deze van 's-Gravenhage naar Alphen aan den Rijn.

In de stempelmachines van de postkantoren van een aantal grote plaatsen (Amsterdam C.S., Arnhem-Station, 's-Gravenhage, Haarlem-Station, Rotterdam C.S. en Utrecht-Station) is de vlag "SOCIAAL EN / CULTUREEL WERK / DOOR ZOMERZEGELS / STERK" opgenomen.

Firmaperforaties

De Zomerzegels zijn met de volgende firmaperforaties bekend:

7 cent	JDZ, v.W.H.R.
10 cent	KNEGT, N.Y.A.H., S.X.
25 cent	KNEGT, S.X.

TECHNISCHE ASPECTEN

Druk/verschijningsvorm

De zegels zijn uitgevoerd in rasterdiepdruk in vellen van 100 (10 x 10) zegels. De loketvellen waren eveneens 100 (10 x 10) zegels groot.

Perforatie/formaat

Kamtanding $12\frac{1}{2} : 12$. Het perforatiebeeld is d/0/1/d. De zegels hebben een beeldformaat van 21,25 x 28,55 mm en de zegelgrootte is 24,25 x 31,55 mm.

Papier

Engels gecoucheerd papier zonder watermerk (velformaat 29,5 x 36,5 cm). Volgens de Controleur had het papier wat de couche betreft wel aan de verwachtingen voldaan, maar de gomlaag op de keerzijde was door de hele partij zo onregelmatig dat misdruk daarvan het gevolg was. De extra kosten daarvan werden de papierfabrikant in rekening gebracht.

Gom

Arabische gom.

Velrandbijzonderheden

De vellen hebben telcijfers in de kleur van de zegels, links van 1-10, rechts van 10-1. Boven zegels 5-6 en onder zegels 95-96 is een markeerboogje afgedrukt, boven zegel 6 staat bij alle waarden het etsingnummer. Alle vellen kregen een knipteken. Er is van de 10 cent een vel gemeld met afdruk van een blauw controlestempeltje "V5" in vierkant kastje.

Aanmaak- en verkoopcijfers

Overzicht afgeleverde vellen van 100 stuks

Waarde	Aflevering	Etsing	Knip
	datum aantal		
2 cent	12-04-54 18.811	1	1
5 cent	13-04-54 15.541	1	2
7 cent	22-04-54 12.506	1	3
10 cent	15-04-54 21.951	1	4
25 cent	15-04-54 13.031	1	7

Verstrekking in zegels

Waarde	Afgeleverd	Verstrekt kantoren	Aan derden	Retour kantoren	Vernietigd	Verkocht
2 cent	1.881.100	1.425.650	3.223	510.440	962.667	915.210
5 cent	1.554.100	885.850	3.223	285.604	950.631	600.246
7 cent	1.250.600	1.085.250	3.223	329.093	491.220	756.157
10 cent	2.195.100	1.929.250	3.223	424.834	687.461	1.504.416
25 cent	1.303.100	810.150	3.223	275.925	765.652	534.225

Gerekend vanuit de jaaroverzichten blijkt dat er geringe verschillen bestaan met de gepubliceerde verkochte aantallen. Hieruit blijkt dat er 172 zegels van 2 cent, 152 zegels van 5 cent, 155 zegels van 7 cent, 176 zegels van 10 cent en 161 zegels van 25 cent meer zouden zijn verkocht dan volgens de berekeningen van PTT, die uitkwamen op f 201.191,18. Meestal betrof het zegels die op een later tijdstip dan de officiële afrekening met de Stichting Comité voor de Zomerpostzegels alsnog te voorschijn kwamen en door de Centrale Directie PTT en niet door de Controle te Haarlem werden afgeschreven.

LITERATUUR

PTT Persbericht	1399	(23-03-1954)
PTT Dienstorders	1954	223, 242
	1955	723
NMP	1954	48, 72, 92, 141
	1956	72
	1965	599
Mijn stokpaardje.	1954/55	6, 37

Handboek Postwaarden Nederland, emissie C65

C. de Moor, Erflaters der Post, problemen bij ontwerp en druk, in: Maatstaf, maandblad voor letteren, jrg. 2, (1954-1955), p. 6-18.

C. de Moor, De nieuwe Zomerzegels, in: PTT-Bedrijfsbanden, 1954, p. 132.

W.J. van Heuvel, Architectuur op postzegelformaat, architectuur van de twintigste eeuw op binnen- en buitenlandse postzegels, Arnhem, 1995.

I. Gerrits en B. Koevoets, Grafische verleiders, affiches van ptt, 1920-heden, Zwolle/Den Haag, 1998.

Nat. Archief, Collectie Postwaarden te 's-Gravenhage.

Objectnummers XXXXX

Postzegelontwerpen <<http://www.postzegelontwerpen.nl/>>